

Sonet - jedna z najstarších veršových foriem

Vypracovala: Mgr. Monika Koncošová

Sonet (znelka) - patrí medzi významné veršové formy, ktoré nachádzame v literatúre.

Pravdepodobným autorom uvedenej veršovej formy bol sicílsky básnik [Jacopo de Lentino](#) (zomrel okolo roku 1250).

- Názov sonet je odvodený od slova talianskeho pôvodu - sonetto - jemný zvuk (resp. z provensálskeho slova sonet - pesnička)
- Má záväzný počet veršov - 14 - pôvodne so schémou abba/abba/cdc/dcd
- Člení sa na dve štvorveršia (kvartetá) a dve trojveršia (tercetá)
- Uvedené členenie má vplyv aj na obsahovú stránku sonetov:

- prvé štvorveršie - obsahuje tézu (nastolenie problému)

- druhé štvorveršie - obsahuje antitézu (negáciu problému)

- posledné dve trojveršia - tvoria syntézu

- Na konci básne sa vždy nachádza výrazná pointa - môže dokonca zmeniť zmysel predchádzajúcich častí
- Sonety sa niekedy spájajú do vyšších celkov - cyklus 15 zneliek tvorí tzv. znelkový veniec a obsahuje 210 veršov
- Osobitným typom sonetu je tzv. shakespearovský sonet - anglický sonet - má 3 štvorveršia a 1 dvojveršie. Dvojveršie (couplet) prináša nečakaný tematický alebo obrazový obrat.

Za prvého kráľa sonetu považujeme Francesca Petrarca. Sonety písal aj Dante Alighieri (1265 - 1321), Guido Calalcanti (asi 1250 - 1300) a ďalší.

[Francesco Petrarca](#) - 1304 - 1374 - „Otec humanizmu“

- Predstaviteľ talianskej literatúry

- Priateľ Karola IV. – veľa cestoval a istý čas pôsobil aj v Prahe, kde sa s Karolom IV. spoznal
- Narodil sa v Arezze – pochádzal z rodiny vyhnancoz z Florencie
- Študoval právo a teológiu v Taliansku a vo Francúzsku
- Väčšinu mladosti prežil v Avignone, vtedajšom pápežskom sídle a vtedajšom sídle kresťanstva
- Bol známy tým, že sa venoval výskumu literatúry a objavil viacero známych starorímskych dokumentov
- Vydával staré latinské rukopisy – Cicera, Vergília, Lívia,...
- Ako medzinárodne uznávaná autorita dosiahol veľké úspechy v čase vojnových konfliktov ako mierový vyjednávač
- Zomrel v malej dedine Arquá pri Padove

Literárna tvorba:

- Písal vznešenú latinskú poéziu, za ktorú ho v Ríme vyhlásili za „kráľa básnikov“
- V latinčine písal rôzne listy, filozofické traktáty, eklógy,...
- Pre seba písal po taliansky sonety – venoval ich záhadnej dievčine menom Laura
- Vyšli pod názvom Spevník

Spevník (Sonety pre Lauru) - súbor 366 lyrických básní – ide takmer o celoživotné dielo autora

Dielo autor venoval svojej milej – Laure, ktorú celý život miloval a ktorá bola jeho celoživotnou inšpiráciou. Lauru autor údajne prvýkrát videl v kostole počas svojho pôsobenia v Avignone. Ich platonický vzťah trval 21 rokov. Vydatá Laura ostala pre autora nedostupnou. Laura napokon odišla nečakane, zomrela na morovú nákazu.

Dielo má dve časti – **Za Laurinho života** a **Po Laurinej smrti**. Autor v ňom ospieval Lauru, jej duchovné vlastnosti (skromnosť, cudnosť, ušľachtilosť,...), zároveň zdôraznil jej fyzickú krásu svetlovlasej ženy s mliečnou šijou, ružovými prstami, s jasnými, nežne sa pozerajúcimi očami. Jej krásu vykreslil v atmosfére zelene polí, dažďa kvetov a zurčiacej vody. Krása prírody je však len ozvenou krásy zbožňovanej bytosti.

Autorov hlboký cit k Laure sa nemení ani po jej smrti. Autor si ešte viacej uvedomí, ako veľmi Lauru miloval. Platonické zbožňovanie živej Laury prechádza do nostalgickej reflexie plnej melanchólie a smútku. Jeho milovaná sa zjavuje vo svojej fyzickej kráse, sadá si na básnikovo lôžko, utiera mu oči a je zároveň anjelom, ktorý odlieta k nebesiam.

Ukážka:

Schéma 4-4-3-3

Sennuccio, priznám sa ti, aká náruživá

Láska ma trýzni, v akom žijem súžení.

Horím a zožieram sa Laurou zmučený,
no stále taký, akým som bol odjakživa.

....

Zdá sa mi pokorná, a predsa pyšná býva,
tvrdá i zbožná, smutná - samé premeny:
jej krása raz je chladná a raz v plameni,
raz býva krotká a raz rozmarná a divá.

...

Tu sladko zaspievala, tu si sadla, vstala,
tu pobehla, tu náhle zastavil ju strach,
tu svojím krásnym zrakom srdce prebodla mi,

...

Tu povedala slovko, tu sa usmievala
a tu jej kvapla slza. V takých myšlienkach
mi Láska ustavične rinčí okovami.

Ukážky sonetov z tvorby ďalších autorov:

A. Rimbaud - Spáč v údolí - svetová medzivojnová literatúra- schéma 4-4-3-3

Hľa, diera zelene, kam sa spev rieky norí,
bláznivo rozšantiac zdrap striebra na tráve,
kde slnce jagá sa z vrcholu divej hory,
hľa, malé údolie v kypiacej páľave.

...

Spí, ústa dokorán, vojačik prostovlasý,
šiju mu obmýva žerucha belasá,
spí, bledý, pod mráčkom, tam, kde zem trávu tasí,
v zelenej posteli, kam svetlo zlieva sa.

...

S nohami v kosatcoch spí, tvár mu smiechom svieti,

takýmto úsmevom smejú sa choré deti.

Príroda, zahrej ho, to už chlad ide naň.

...

Vôňa mu k záchvevu nozdry už neprebudí,

spí v slnku s rukami na svojej tichej hrudi,

bok sa mu červenie z dvoch otvorených rán.

Ján Kollár - Slávy dcera - Sála (Prvý spev) - slovenská klasicistická literatúra - schéma 4-4-3-3

Krásny je zvuk, ktorý vychovali

vonku ruky samej prírody,

sťaby v kroví stáli sprievody

vlašských pevcov, v lesoch katedrály.

....

Ešte krajší je ten, ktorému dali

Múzy v ústach priestor slobody,

kde aj zmysel okrem lahody

má spev, ktorý sluch aj duša chváli.

...

Jeden zvuk však poznám, tichý, krátky,

ale plný, prenikavý, sladký -

všetky zvuky sa v ňom sceľujú,

...

počujem ho, jeho hudbu peknú,

keď si milujúce srdcia rieknu

po prvý raz, že sa milujú.

P. O. Hviezdoslav - Krvavé sonety - slovenská realistická literatúra - schéma - 4-4-6

Zmena v schéme sonetu

Ó, vráť sa skoro, mieru milený!
zavítaj s ratoľstou olivovou
a buď nám zdravím, veselím i chovou,
v snažení ostňom, kovom v rameni!

....

Zášť - fakľu sváru - medzi plemeny
zdus! Nedaj stretať sa viac s mladou vdovou,
sirôtky, s rodičmi, čo nad synovou
oporou v hrobe kvília zlomení.

...

Scel' jazvy, úštrby zhlad' zisk tvoj zlatý...
Pod svoje nás zajm', húfy, vodcovstvo,
ved' k cieľom, plným dobrých predsavzatí:
to bude triumf! zo zdôb radosť, ó!
za zdatnosť v borbe - práce na postati...
Ó, príd', ty bratstva, lásky kráľovstvo!

Zopakujte si:

1. Charakterizujte sonet ako jednu zo základných veršových foriem.
2. Charakterizujte tvorbu F. Petrarca.
3. Porovnajete sonet P. O. Hviezdoslava a sonet F. Petrarca.

Použitá literatúra:

GREGOROVÁ, I., LAPITKA, M.: Literatúra pre 2. ročník gymnázií a stredných odborných škôl. 1. vyd. 2009. SPN. Bratislava. ISBN 978-80-10-01799-7

SVETOVÁ LITERATÚRA NA DLANI. 1. vyd. 1998. Príroda. Bratislava. ISBN 80-07-01037-8

ZMATURUJ Z LITERATÚRY 1. 1. vyd. 2007. Didaktis. Bratislava. ISBN 80-89160-02-6

ŽILKA, T., OBERT, V., IVANOVÁ, M.: Teória literatúry pre gymnáziá a stredné školy. 1. vyd. 1997. Litera. Bratislava. ISBN80-85452-52-9